

22

กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม

“มุ่งเน้นกฎหมายให้มีเท่าที่จำเป็น สอดคล้องกับบริบทการพัฒนา
ในทุกมิติ รวมทั้งมีกระบวนการยุติธรรมที่เคารพสิทธิของมนุษยชน
และปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาค เป็นกลาง น่าเชื่อถือ
โปร่งใส และตรวจสอบได้”

แผนแม่บทฯ ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกสำคัญตอบสนองต่อการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ชาติ ด้วยการมุ่งเน้นให้มีกฎหมายเพียงพอที่จำเป็น สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาในทุกมิติ ได้อย่างเป็นปัจจุบัน รวมทั้งมีกระบวนการยุติธรรมที่เคารพสิทธิของมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชน ด้วยความเสมอภาค เป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยมี 2 เป้าหมายระดับประเด็น ได้แก่

- (1) กฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมและ
- (2) การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นไปด้วยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

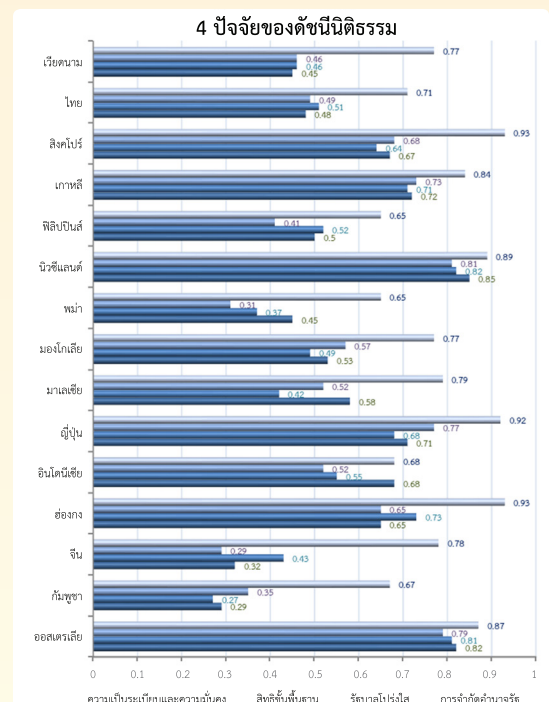
220001

220002

ปี 2562

ปี 2563

(1) กฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และ (2) การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นไปด้วยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ ได้กำหนดตัวชี้วัดการบรรลุเป้าหมายจากดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index) โดยในช่วงปี 2561-2565 ประเมินคะแนนของ 4 ปัจจัย จากทั้งหมด 8 ปัจจัย ได้แก่ 1) การจำกัดอำนาจรัฐ 2) รัฐบาลโปร่งใส 3) สิทธิขั้นพื้นฐาน และ 4) ความเป็นระเบียบและความมั่นคง คะแนนไม่ต่ำกว่า 0.65 คะแนน ทั้งนี้ ค่าคะแนนของทั้ง 4 ปัจจัย พบว่า ในปี 2563 ประเทศไทย มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 0.55 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปัจจัยรัฐบาลโปร่งใส ปัจจัยสิทธิขั้นพื้นฐาน มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.51 คะแนน และ 0.49 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองปัจจัย ปรับเพิ่มขึ้นจาก 0.48 คะแนน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยการ จำกัดอำนาจรัฐ มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.47 คะแนน ซึ่งลดลง เมื่อเทียบจากปี 2562 ที่มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.48 คะแนน และ ปัจจัยความเป็นระเบียบและความมั่นคงมีค่าคะแนนคงที่ อยู่ที่ 0.71 คะแนน โดยเมื่อพิจารณาจากอันดับ ค่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศในเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก ในปี 2563 ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 10 จากทั้งหมด 15 ประเทศ ซึ่งมีอันดับเทียบเท่ากับปี 2562

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นท้าทายที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และแนวทางตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางด้านกฎหมายให้มีความเชื่อมโยงข้อมูลเกิดการบูรณาการและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

แผนแม่บทฯ ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ประกอบด้วย 4 เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย ซึ่งมีสถานะการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

รหัส	เป้าหมายแผน	สถานะการบรรลุเป้าหมาย	
		ปี 2562	ปี 2563
220101	กฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศ โดยทั่วถึง กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565	2562	2563
กฎหมายที่ได้รับการทบทวนแก้ไข ปรับปรุงและ/หรือยกเลิก ให้มีเนื้อหาที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ร้อยละ 50 ของกฎหมายทั้งหมด ในปี 2563 สามารถเทียบเคียงได้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ส่งผลให้เป้าหมายในการมีกฎหมายที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึงแต่ยังไม่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ จึงยังคงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย			
220102	การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565	2562	2563
(1) สัดส่วนการนำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลกลางของประเทศมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมายต่อจำนวนกฎหมาย ร้อยละ 50 ของกฎหมาย (2) ระยะเวลาที่ลดลงในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ทุกหน่วยงานของรัฐบังคับใช้กฎหมายได้รวดเร็วขึ้น ร้อยละ 50 ซึ่งเทียบเคียงจากมิติด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ของดัชนีนิติธรรม (The Rule of Law Index) จัดทำโดย World Justice Project (WJP) จะพบว่าในปี 2563 ประเทศไทยมีคะแนน 0.47 คะแนน ลดลงจากปี 2562 มีคะแนนเป็น 0.48 คะแนน ซึ่งยังมีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง			

รหัส

เป้าหมายแผน

สถานะ
การบรรลุเป้าหมาย

ปี 2562

ปี 2563

220103

ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุ ในปี พ.ศ. 2565

2562

2563

จำนวน/ระดับของมาตรการ/กลไก ที่ประชาชนมีส่วนร่วมกันในการทบทวนความจำเป็น เหมาะสมและผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ร้อยละ 50 ในปี 2563 สามารถเทียบเคียงข้อมูลการมีส่วนร่วมในการทบทวนความจำเป็น เหมาะสมและผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ได้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ซึ่งการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จะส่งผลให้การบรรลุเป้าหมาย “ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย” มีโอกาสเป็นไปได้สูง แต่ยังไม่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ ทำให้ยังคงมีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย

220201

การอำนวยความสะดวกมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทั้งถึงเป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2565

2562

2563

อัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นของจำนวนขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ความสะดวกและรวดเร็ว ร้อยละ 75 ของจำนวนขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งเทียบเคียงจากปัจจัยที่ 6 การบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ปัจจัยที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) และปัจจัยที่ 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ของดัชนีนิติธรรม พบว่า ในปี 2563 ปัจจัยที่ 6 การบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) มีค่าคะแนน 0.47 ลดลงจาก 0.48 ในปี 2562 ปัจจัยที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) มีค่าคะแนน 0.48 ลดลงจาก 0.49 ในปี 2562 และปัจจัยที่ 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) มีค่าคะแนน 0.43 ปรับเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาที่ 0.42 โดยค่าคะแนนยังอยู่ต่ำกว่าเป้าหมาย ทำให้สถานะการบรรลุเป้าหมายยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง

ปี 2562

ปี 2563

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

220101

กฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึง

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

สัดส่วนของกฎหมายที่ได้รับการทบทวนแก้ไข ปรับปรุงและ/หรือยกเลิก ให้มีเนื้อหาที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ร้อยละ 50 ของกฎหมายทั้งหมด

กฎหมายเป็นเครื่องมือจัดระบบความสัมพันธ์และจัดระเบียบในสังคม ดังนั้น เมื่อบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลง กฎหมายจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมด้วย โดยการประเมินผลสัมฤทธิ์ ทบทวนความจำเป็นและความเหมาะสมของกฎหมาย แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย ยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาไม่จำเป็น หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อให้กฎหมายช่วยสร้างสรรค์ความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง เท่าเทียม ไม่สร้างภาระแก่ประชาชนจนเกินความจำเป็น สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ทั้งนี้ การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมีปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ กลไกการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย กลไกการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมาย และการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประชาชน ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา มีประเด็นท้าทายที่สำคัญที่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมาย โดยการเร่งสร้างความเข้าใจให้แก่หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่กำหนดตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562

สถานการณ์การบรรลุป้าหมาย พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 มีบทบัญญัติสำคัญที่กำหนดให้กฎหมายทั้งหมด¹ จะต้องทำการประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างน้อยทุกห้าปีนับแต่วันที่กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับ หรือเมื่อได้รับหนังสือร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะจากองค์กรที่เกี่ยวข้องหรือจากประชาชน หรือคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย และหากปรากฏจากผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ว่ากฎหมายใดมิได้ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนั้น หรือไม่คุ้มค่ากับภาระที่เกิดขึ้นแก่รัฐหรือประชาชน หรือมีผลกระทบอื่นอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนอย่างร้ายแรง ให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิกปรับปรุง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนั้นโดยทันที รวมทั้งกำหนดให้กฎหมายที่จะตราขึ้นใหม่นั้น หน่วยงานผู้รับผิดชอบจะต้องแสดงเหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมาย และจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมายด้วย ดังนั้น จะเห็นว่ากฎหมายทุกฉบับอย่างช้าที่สุดจะต้องดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ภายในห้าปีนับจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 นอกจากนั้น กฎหมายที่ตราขึ้นหลังจากพระราชบัญญัติฯ ประกาศใช้จะต้องแสดงเหตุผลความจำเป็นในการตราขึ้นและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมายด้วย จึงทำให้อ้าหมายกฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชน อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึงมีโอกาสำเร็จตามอ้าหมาย

¹ยกเว้นกฎหมายตามมาตรา 29 ของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

การดำเนินการที่ผ่านมา ได้มีการจัดทำอนุบัญญัติ ภายใต้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ซึ่งประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 จำนวน 11 ฉบับ ประกอบด้วย 1) กฎกระทรวง กำหนดกฎหมายตามมาตรา 29 (6) พ.ศ. 2562 2) กฎกระทรวงกำหนดรอบระยะเวลาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 3) กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการไม่เผยแพร่ข้อมูลในระบบกลาง พ.ศ. 2562 4) แนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย 5) แนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย 6) คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบการจัดทำร่างกฎหมาย 7) คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การใช้ระบบอนุญาตในกฎหมาย 8) คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การใช้ระบบคณะกรรมการในกฎหมาย 9) คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การกำหนดโทษอาญาในกฎหมาย 10) หลักเกณฑ์การจัดทำคำอธิบายสรุปสาระสำคัญของกฎหมาย และ 11) หลักเกณฑ์การจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลในระบบกลางเพื่อประโยชน์

ในการให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายได้อย่างทั่วถึง ซึ่งภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติและอนุบัญญัติดังกล่าว หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายดำเนินการประเมินกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างรอบด้าน และอ้างอิงจากข้อมูลสถิติต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้มีกฎหมายเพียงพอเท่าที่จำเป็น นอกจากนี้ มีการดำเนินการเพื่อสร้างความรับรู้ความเข้าใจ การดำเนินการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญฯ โดยจัดทำสื่อวีดิทัศน์และมีการเผยแพร่แล้ว 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 2) แนวทางการรับฟังความคิดเห็นประกอบการจัดทำร่างกฎหมาย และ 3) การวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การที่พระราชบัญญัติฯ ไม่ได้กำหนดบทลงโทษ อาจส่งผลให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบกฎหมายไม่ดำเนินการตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ ระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านกฎหมายของประเทศ รวมถึงเป็นช่องทางสำหรับรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำกฎหมายหรือร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายจะเป็นกลไกที่มีความสำคัญที่จะทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และอนุบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในทางปฏิบัติ ดังนั้น จึงต้องมีการติดตามให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการตามแนวทางของกฎหมายให้ครบถ้วน รวมทั้งสร้างการตระหนักรู้ให้กับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรกำกับการพัฒนาระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) ให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนด

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

220102

การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทัวถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

1) สัดส่วนการนำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลกลางของประเทศมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมาย ต่อจำนวนกฎหมาย ร้อยละ 50 ของกฎหมาย 2) ระยะเวลาที่ลดลงในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ทุกหน่วยงานของรัฐบังคับใช้กฎหมายได้รวดเร็วขึ้น ร้อยละ 50

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการกระบวนการบังคับใช้กฎหมายอย่างเหมาะสมจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม ก่อให้เกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ และจะส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมต่อไป โดยปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายคือการที่ประชาชนรับรู้และเข้าใจกฎหมาย ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายมีศักยภาพ จรรยาบรรณ และจริยธรรม และมีกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในระยะที่ผ่านมามีความท้าทายสำคัญในการบรรลุเป้าหมายนี้คือการขาดการบูรณาการของฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย และการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายยังมีอยู่อย่างจำกัด

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย โดยเทียบเคียงจากมิติด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ของดัชนีนิติธรรม (The Rule of Law Index) จัดทำโดย World Justice Project (WJP) จะพบว่าในปี 2563 ประเทศไทยมีคะแนน 0.47 คะแนน น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับภูมิภาคที่ 0.61 คะแนน และระดับโลกที่ 0.54 คะแนน โดยจัดอยู่ลำดับที่ 83 จากทั้งหมด 128 ประเทศทั่วโลก ทั้งนี้ คะแนนในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จาก 0.50 คะแนนในปี 2561 เป็น 0.48 คะแนนในปี 2562 และ 0.47 คะแนนในปี 2563 ซึ่งสะท้อนว่าประเทศไทยยังคงมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และยังอยู่ห่างจากการบรรลุเป้าหมาย “การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทัวถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม”

การดำเนินการที่ผ่านมา ในปี 2563 ได้มีการดำเนินการสำคัญเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การพัฒนาระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านกฎหมายของประเทศ รวมถึงเป็นช่องทางสำหรับรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำกฎหมายหรือร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ร่วมกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) อยู่ระหว่างการดำเนินการในระยะที่ 1 ซึ่งจะแล้วเสร็จ (ระยะที่ 1) ในเดือนธันวาคม 2563 การผลักดันร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. อย่างต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมได้พิจารณาทบทวนร่างพระราชบัญญัติฯ ตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการ่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายจัดส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย ซึ่งคาดว่าจะเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งภายในเดือนธันวาคม 2563 ดำเนินการพัฒนาระบบศาลดิจิทัล อาทิ ระบบการส่งเอกสารและการประกาศนัดไต่สวนโดยวิธีการลงโฆษณาทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (e - Notice System) ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่าย ลดขั้นตอน ลดระยะเวลา ประชาชนเข้าถึงง่าย ได้รับบริการอย่างทั่วถึง และระบบยื่นฟ้องอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing System) การให้บริการคุ้มครองคดีถ่ายเอกสารในสำนวนคดีออนไลน์ผ่านระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (Case Information Online Service : CIOS) การส่งหมายและรายงานผลหมายทางอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการนัดพิจารณาคดีออนไลน์ ซึ่งอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในช่วงควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การพัฒนาระบบ C.R.I.M.E.S (Criminal Record and Information Management Enterprise Systems) ซึ่งเป็นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฐานตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมการรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับคดีและเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดำเนินการจัดทำประมวลกฎหมายสำคัญ เพื่อเป็นตัวอย่างในการดำเนินการจัดทำประมวลกฎหมาย โดยมีการรับฟังความคิดเห็นของร่างพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมายแบบต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก พ.ศ. ก่อนจะนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าในระยะที่ผ่านมาจะมีการดำเนินการสำคัญเพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายหลายประการ แต่เมื่อพิจารณาจากแนวโน้มคะแนนมิติด้านการบังคับใช้กฎหมายของดัชนีนิติธรรม โดยพิจารณาจากปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายแล้ว จะเห็นว่าการดำเนินการในระยะที่ผ่านมา มีการผลักดันการพัฒนากลไกการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย แต่การดำเนินการดังกล่าวยังเป็นไปอย่างจำกัด ประกอบกับยังไม่มี การดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาปัจจัยสำคัญอีกสองประการคือการส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจกฎหมาย และพัฒนาผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายให้มีศักยภาพ จรรยาบรรณ และจริยธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในส่วนของการยกระดับประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว ไม่อาจประสบความสำเร็จได้ จึงต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิรูปกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่เป็นการละเลยของทั้งประชาชนและผู้บังคับใช้กฎหมายมากเกินไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งรัดการดำเนินการสำคัญ อาทิ การพัฒนาระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) การประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการจัดทำประมวลกฎหมายแบบต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก พ.ศ. รวมถึงพัฒนาและขยายผลการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายออกไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรเร่งรัดการดำเนินการปรับปรุงหรือยกเลิกกฎหมายหรือกฎระเบียบ ข้อบังคับ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและไม่เป็นภาระของประชาชนและผู้บังคับใช้กฎหมายมากเกินไป

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

220103

ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

จำนวน/ระดับของมาตรการ/กลไก ที่ประชาชนมีส่วนร่วมกันในการทบทวนความจำเป็น เหมาะสม และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ร้อยละ 50

เมื่อกฎหมายมีการประกาศใช้โดยมีผลผูกพันกับภาคส่วนต่าง ๆ และประชาชนในสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากฎหมายตลอดกระบวนการจะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ทุกภาคส่วนได้รับการอำนวยความสะดวกและประโยชน์จากการพัฒนาประเทศที่เท่าเทียมและเป็นธรรมมากขึ้น โดยการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมีปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลกฎหมายและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ในช่วงที่ผ่านมาการสร้างการตระหนักรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ยังคงเป็นความท้าทายในการขับเคลื่อนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้โดยง่าย เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งกำหนดว่า ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับหน่วยงานของรัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นแก่ประชาชน และนำผลมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน โดยในการรับฟังความคิดเห็น หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบตามกฎหมายต้องประกาศวิธีการรับฟังความคิดเห็น ระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดในการรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนข้อมูลประกอบการรับฟังความคิดเห็น ได้แก่ ความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมายขึ้น คำอธิบายหลักการหรือประเด็นสำคัญของร่างกฎหมายโดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย

บุคคลซึ่งได้รับหรืออาจได้รับผลกระทบ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เมื่อรับฟังความคิดเห็นแล้ว หน่วยงานของรัฐ ต้องนำผลการรับฟังความคิดเห็นไปประกอบการวิเคราะห์ผลกระทบและจัดทำร่างกฎหมาย โดยระบุ การปรับปรุงหรือไม่ปรับปรุงหลักการหรือประเด็นสำคัญของร่างกฎหมายตามความเห็นดังกล่าวพร้อมเหตุผล ประกอบ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มี “ระบบกลาง” เพื่อใช้ในการรับฟังความคิดเห็นประกอบการจัดทำ ร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็น การวิเคราะห์ผลกระทบ เป็นช่องทางในการรับข้อร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะจากองค์กรที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนว่าสมควรยกเลิก ปรับปรุง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอีกด้วย ซึ่งการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ นี้ส่งผลให้การบรรลุเป้าหมาย “ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย” มีโอกาสเป็นไปได้สูง

การดำเนินการที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้จัดทำอนุบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์ การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนากฎหมาย ได้แก่ 1) แนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย 2) แนวทาง การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย 3) คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การรับฟังความคิดเห็น ของผู้เกี่ยวข้องประกอบการจัดทำร่างกฎหมาย 4) หลักเกณฑ์การจัดทำคำอธิบายสรุปสาระสำคัญของกฎหมาย และ 5) หลักเกณฑ์การจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลในระบบกลางเพื่อประโยชน์ในการให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมาย ได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ร่วมกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) อยู่ระหว่างการพัฒนาบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ทางด้านกฎหมายของประเทศ รวมถึงเป็นช่องทางสำหรับรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ ดำเนินการจัดทำกฎหมายหรือร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมและติดตามตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ ในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของประเทศได้ ทั้งนี้ การดำเนินการในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เป็นการดำเนินการในระยะที่ 1 เพื่อรองรับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนประกอบการจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกรอบระยะเวลาของแผนฯ นอกจากนี้ ดำเนินการจัดให้มีกลไกช่วยเหลือในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายโดยการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการ เข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาพระราชบัญญัติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ.

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การที่พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ได้วางหลักการเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากฎหมาย ขึ้นใหม่ ประกอบกับพระราชบัญญัติฯ ไม่ได้มีการกำหนดบทลงโทษการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติฯ จึงเป็นความท้าทายในการที่จะบังคับใช้ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดได้ นอกจากนี้ การพัฒนาระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย ยังมีความท้าทายที่จะพัฒนาให้แล้วเสร็จตามกำหนด และมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฯ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากฎหมาย ตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 โดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย พร้อมกับการกำหนดมาตรการทางบริหารในการสร้างแรงจูงใจทั้งทางบวกและทางลบให้หน่วยงานผู้รักษาการตามกฎหมายปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ อย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ควรกำกับการดำเนินการพัฒนาระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) ให้เป็นไปตามกำหนดเวลา และมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ และควรเร่งรัดให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบนำกฎหมายเข้าระบบกลางด้านกฎหมายเพื่อให้เกิดฐานข้อมูลกฎหมายที่มีลักษณะบูรณาการ ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและทั่วถึง ทั้งนี้ หากระบบกลางด้านกฎหมายสามารถใช้งานได้ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ จะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายตามเป้าหมาย

ปี 2562

ปี 2563

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากระบวนการยุติธรรม

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

220201

การอำนวยความสะดวกมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทัวถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

อัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นของจำนวนขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ความสะดวกและรวดเร็ว ร้อยละ 75 ของจำนวนขั้นตอนที่สำคัญ

กระบวนการยุติธรรมที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค มีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก การอำนวยความสะดวกมีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างเสมอภาค หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีความร่วมมือที่ดี บูรณาการและเชื่อมโยงการทำงาน ระหว่างกัน เป็นจุดเน้นของเป้าหมายนี้ ซึ่งการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่ผ่านมาสามารถสะท้อนได้จากดัชนี นิติธรรม (Rule of Law Index) ในปี 6 การบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ปี 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) และปี 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) โดยการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การพัฒนาระบบงานยุติธรรม ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาได้มีประเด็นท้าทาย ที่สำคัญ คือ การเร่งพัฒนาฐานข้อมูลกลางร่วมกันให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการยุติธรรม เร่งผลักดันการกำหนดมาตรการพิเศษเพื่อใช้แทนการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมองค์กรและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การ อำนาจความสะดวกมีความสะดวกรวดเร็ว มีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาจากอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นของจำนวนขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ความสะดวกและรวดเร็ว และประเภทและระดับของมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสามารถเทียบเคียงจากข้อมูลรายงานที่เกี่ยวข้อง คือ ดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index) โดยพิจารณาจากปัจจัยที่ 6 การบังคับใช้กฎหมาย (Regulatory Enforcement) ปัจจัยที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) และปัจจัยที่ 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ซึ่งหากเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของปี 2562 เทียบกับค่าคะแนนของปี 2563 พบว่า ประเทศไทยมีค่าคะแนนของทั้ง 3 ปัจจัยใกล้เคียงกับในช่วงปีที่ผ่านมา โดยมีค่าคะแนนของแต่ละปัจจัยเทียบกันระหว่างปี 62 กับ ปี 63 คือ 0.48 กับ 0.47, 0.49 กับ 0.48 และ 0.42 กับ 0.43 ตามลำดับ และเมื่อเทียบกับค่าคะแนนเฉลี่ยโลกของทั้ง 3 ปัจจัยที่อยู่ระดับ 0.54, 0.55 และ 0.47 จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีค่าคะแนนที่ต่ำกว่าในทุกปัจจัย ในขณะที่การจัดอันดับประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศที่เข้าร่วมการวัดดัชนีจำนวน 126 ประเทศในปี 2562 และ 128 ประเทศในปี 2563 จะเห็นได้ว่าในปี 2563 ได้รับการจัดลำดับที่ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนในปัจจัยที่ 6 และปัจจัยที่ 7 จาก 80 เป็น 83 และ 76 เป็น 84 มีเพียงปัจจัยที่ 8 มีลำดับที่ดีขึ้นจาก 74 เป็น 70 ซึ่งในภาพรวมคะแนนของประเทศไทยยังไม่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเร่งดำเนินการที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญา

การดำเนินการที่ผ่านมา ได้มีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมสร้างสุข โดยมีการให้บริการประชาชนด้วยบริการในกระบวนการยุติธรรมที่หลากหลาย ณ จุดเดียว ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมและสร้างการรับรู้กฎหมายและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ 2) การให้คำปรึกษากฎหมาย 3) ช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา 4) การคุ้มครองพยานในคดีอาญา 5) การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท 6) การรับเรื่องราวร้องทุกข์และร้องเรียน 7) การให้บริการกองทุนยุติธรรม และ 8) การจัดหาทนายความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อีกทั้งยังมีการปล่อยชั่วคราวในวันหยุดราชการ และขยายโอกาสในการเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวให้ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจในการเรียกหลักประกันลดลงให้ประชาชนเข้าถึงการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องใช้หลักประกันมากยิ่งขึ้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมจะมีการแก้ไขกฎระเบียบ และนำระบบสารสนเทศมาให้บริการประชาชนเพื่อความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมหลายหน่วยงานไม่ได้อยู่ในฝ่ายบริหารหรือเป็นองค์กรอิสระ ทำให้มีวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันในการดำเนินการ รวมถึงมีกฎหมาย จริยธรรม/จรรยาบรรณวิชาชีพที่แตกต่างกัน อีกทั้งการพัฒนาฐานข้อมูลส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาภายในองค์กรแม้หน่วยงานจะเริ่มนำมาใช้อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนแล้ว แต่ยังขาดการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมควรเร่งพัฒนาฐานข้อมูลกลางให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน ทั้งข้อมูลฐานคดี ข้อมูลด้านกฎหมาย ข้อมูลสถิติงานยุติธรรม เพื่อให้เกิดการบูรณาการข้อมูลด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีและนำไปใช้ประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน เน้นการสร้างความร่วมมือในระดับพื้นที่และชุมชนผ่านเครือข่ายหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน เร่งผลักดันการกำหนดมาตรการพิเศษเพื่อใช้แทนการดำเนินคดีอาญา และศึกษาการกำหนดโทษอย่างอื่นในประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความสะดวกรวดเร็ว มีความน่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบได้

